

TÜRKİYE'DE PATENT HUKUKU
ÖNEMLİ GELİŞMELER VE ÖNGÖRÜLER

2025

Patent ve Faydalı Modeller

Fikri Mülkiyet alanındaki yetkinliğimizi endüstri ve sektör bilgisi ve dava tecrübemiz ile birleştirerek, başta tescil işlemleri, dava ve danışmanlık hizmetleri olmak üzere patent ve faydalı model ile ilgili tüm konularda, ayrıca patent haklarının rekabet hukuku, düzenleyici işlemler ve idari alandaki veri koruması disiplinlerini ilgilendiren yönlerinde müvekkillerimize hizmet sunmaktayız.

Müvekkillerimize, farmakolojik ürünler, kimyasallar, tıbbi cihazlar, tüketici elektroniği, tekstil, aydınlatma, optik teknolojiler, elektrikli aletler, makineler, lazer teknolojisi, otomotiv ve yazılım gibi birçok endüstri dalındaki buluşsal faaliyetleri ve patent haklarına dayanan davalar ile ilgili stratejilerinin oluşturulmasında, patent tecavüzü, tecavüzün vaki olmadığının tespiti ve hükümsüzlük davalarında ve haksız rekabet davalarında danışmanlık ve temsil hizmetleri vermekteyiz.

Ayrıca tekniğin bilinen durumunun tespiti, fikri mülkiyet hakları ön incelemesi (IP due diligence), ürünlerin fikri hakları ve özellikle patent haklarını ihlal etmemesi için (freedom to operate) ön araştırma ve mütalaa verilmesi ve genel olarak patent ve faydalı model haklarına ve yasalarına uygunluk ve uyumluluk konularında araştırma, dava ve savunma hizmetleri vermekteyiz.

Ulusal ve uluslararası patent başvurularını ilgili patent ofisleri önünde takip etmekte, ulusal patent enstitüleri nezdinde itirazlar yapmakta, üçüncü kişilerce yapılmış olan itirazlara karşı cevap ve savunma sunmakta ve temyiz başvuruları yapmaktayız. Aynı zamanda Türk Patent Enstitüsü nezdindeki işlemlerde, Enstitü'nün nihai kararına karşı ihtisas mahkemeleri nezdinde davaları müvekkillerimiz adına takip etmekteyiz.

Ayrıca bu alandaki tecrübelerimiz, inovasyon, patent ve faydalı model konularındaki her türlü işlem ile ilgili, işbirliği, ortak AR-GE anlaşmaları, işçi buluş planları ve lisans anlaşmaları dâhil olmak üzere her türlü anlaşmanın yazımını ve müzakeresini de içermektedir.

Giriş

Son yıllarda, Patent hukuku, gerek küresel çapta gerekse Türkiye özelinde önemli değişimler geçirmektedir. 2025 yılında Patent hukukuna ilişkin beklentilerimizin neler olacağına yönelik değerlendirmelerde, geçtiğimiz yıl yaşanan gelişmeler, patent sahipleri, sanayi ve hukuk alanında uzman kişiler için yol gösterici olmuştur. Patent Hukukunun dinamik yapısı gereği; teknolojik gelişmeler, hukuk dünyasındaki yeni düzenlemeler ile patent alanında vuku bulan uyumsuzluklar, patent koruma mekanizmalarını da yeniden şekillendirmeye devam etmiştir.

Yapay zeka, ilaç endüstrisini yeni bir çağ ile tanıştıırken, yapay zekanın patentlenebilirlik üzerindeki etkisi bakımından belirsizlikler halen devam etmektedir. Avrupa Patent Ofisi, yapay zeka destekli buluşları geleneksel kriterlere göre değerlendirirken, Türkiye’de yapay zeka destekli buluşlar konusunda tartışmaların önümüzdeki süreçte ağırlık kazanması beklenmektedir. Diğer yandan, patent hukuku ekosisteminde, uluslararası patent davalarında yetki uyumsuzlukları ve Dava Açmama Tedbiri (Anti-Suit Injunction) kararları giderek daha fazla tartışılmaktadır. Örneğin, Çin mahkemelerinin Dava Açmama Tedbiri kararlarıyla patent sahiplerinin farklı ülkelerde dava açmasını engellemeye yönelik kararları, Avrupa Birliği tarafından Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRIPS) ihlali olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de faaliyet gösteren şirketler açısından da Dava Açmama Tedbiri kararlarının Türkiye’deki geçerliliği, uygulanabilirliği, mahkemelerin uluslararası davalardaki konumu ve yetki alanları tartışılmaya açıktır. Avrupa Patentleri için ortak bir mahkeme olarak faaliyet gösteren Birleşik Patent Mahkemesi (UPC) ve UPC’nin yetki sınırları da güncel tartışma konularından birisi olup, ilgi çekici kararların 2025 yılına da damgasını vurması beklenmektedir. Zira Türkiye, UPC’nin kuruluş sözleşmesine taraf olmasa da, Brüksel IB olarak bilinen Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 542/2014 sayılı Yönetmeliği düzenlemesi çerçevesinde, UPC’nin Avrupa Birliği’nde malvarlığı bulunan Türk şirketlerine de yargı yetkisini uzatabileceği öngörülmektedir. Bu durum, Türkiye menşeli şirketlere karşı Avrupa Patentleri kapsamındaki ve UPC nezdindeki ihlal davalarında tazminata hükmedilmesi ihtimalini doğurmaktadır.

Dünyadaki bu gelişmelere ek olarak, Türkiye’de patent sahiplerinin haklarının korunması açısından delil tespiti ve ihtiyati tedbir kurumlarının uygulanması ve bu uygulamadaki güncel sorunlar da tartışılmaya devam edilecek gibi gözükmektedir. Türkiye’de delil tespiti mekanizması, ilaç ve teknoloji sektörlerinde kritik bir araç olmakla birlikte, mahkemeler arasındaki farklı uygulamalar hukuki belirsizlik yaratmaktadır.

Özetle, 2024’te yaşanan gelişmeler, patent hukukunun dinamik yapısını bir kez daha gözler önüne sermektedir. Yapay zeka ve biyoteknoloji alanındaki tartışmalar, patent haklarının korunması için elzem olan hukuki mekanizmaların uygulanmasında hukuki belirsizlikler, uluslararası mahkemelerinin yetkisinin sınırları 2025 yılı tartışmalarını da şekillendirecektir. Hukuki belirliliğin artması, inovasyonu destekleyen ve koruyan bir patent sisteminin oluşumu ve devamlılığı için kritik öneme sahiptir. Patent hukuku alanındaki hukukçular, patent sahipleri ve diğer paydaşlar için önemli gelişmeleri derlediğimiz bu çalışmanın faydalı olmasını dileriz.

İçindekiler

3

Yapay Zeka ve İlaç Endüstrisi: Geleceği Şekillendiren Teknoloji ve Patent Sistemindeki Dönüşüm

5

Biyobenzer İlaçlar ve Patent Tecavüzü Karinesi

8

Küresel FRAND Davalarındaki Yargı Yetkisi Çatışmaları ve AB'nin TRIPs'e Aykırılık İddiasıyla Çin Aleyhinde Yaptığı WTO Şikâyeti

11

Patent Hukukunda Delil Tespiti Uygulaması

13

İhtiyati Tedbir Kararına Karşılık Verilen Teminatın Akıbeti Ne Olacak?

16

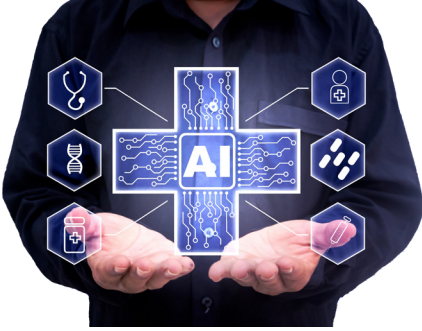
Birleşik Patent Mahkemesi'nin "Uzun Kolu" Türkiye'ye Uzanır Mı?

19

Bölge İdare Mahkemesinin Ticari Sır ve İdarenin Haksız Rekabete Karşı Sorumluluğu Hakkında Kararı

Yapay Zeka ve İlaç Endüstrisi: Geleceği Şekillendiren Teknoloji ve Patent Sistemindeki Dönüşüm

Yapay zeka, hayatımızın her alanına ve pek çok sektöre etki ettiği gibi, ilaç endüstrisinde de devrimsel etkiler yaratmaktadır. DeepMind'in AlphaGo başarısından, Tempus'un kanser tedavisindeki kişiselleştirilmiş yaklaşımlarına kadar yapay zekanın sağladığı yenilikler, yalnızca bilimsel başarılarından ibaret değildir; aynı zamanda operasyonel verimlilik, maliyet düşürme ve risk azaltma gibi geniş çaplı avantajlar sunmaktadır. Ancak bu teknolojik sıçrayış, ilaç endüstrisinin geleneksel süreçlerine ve patent sistemine dair kritik soruları da beraberinde getirmektedir.

Tufts İlaç Geliştirme Araştırma Merkezi'nin verilerine göre, bir ilacın geliştirilip piyasaya sürülmesi yaklaşık 10 yıl sürmekte ve 2,558 milyar dolarlık bir maliyeti bulmaktadır. Özellikle klinik çalışmalar bu maliyetin büyük kısmını oluşturmakta, başarı oranı ise %10'un altında seyretmektedir. Bu zorluklar, ilaç endüstrisinin daha sürdürülebilir ve hızlı çözümler aramasına neden olmaktadır.

Geleneksel yöntemlerle aylar süren yeni bileşiklerin keşfi ve molekül tasarımı, yapay zeka algoritmaları sayesinde yıllar değil, haftalara indirilebilmekte; klinik deneme süreçleri %20 oranında daha kısa sürede ve daha düşük maliyetlerle tamamlanabilmektedir. Örneğin, BenevolentAI, COVID-19 tedavisinde Baricitinib gibi bir ilacın hızlı keşfinde yapay zeka platformlarından faydalanarak bu potansiyeli gözler önüne sermiştir. Yapay zekanın ilaç endüstrisine katkılarının sadece maliyet ve zaman kazanımı ile de sınırlı olmadığının altı çizilmelidir. Zira yapay zeka, tedavi sürecinin özelleştirilmesi, yan etkilerin tespiti ve hasta verilerinin analizi gibi alanlarda da büyük bir dönüşüm sağlamaktadır. IBM Healthcare'in klinik araştırma eşleştirmelerinde yapay zeka kullanmaları, buna güzel bir örnek teşkil etmektedir.

İlaç sektöründe yapay zeka kullanımının artışı, patent koruması ve hukuki zemin açısından da yeni tartışmaları gündeme getirmektedir. Zira 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ("SMK"), bilgisayar programlarının patentlenebilir olmadığını düzenlese de, yapay zeka destekli buluşların bu kapsamda nasıl değerlendirileceği konusunda SMK'da bir düzenleme yoktur.

Öte yandan Türkiye, 2000 yılından bu yana Avrupa Patent Konvansiyonuna taraf bir ülke olduğu için, Avrupa Patent Ofisi'nin yapay zeka destekli ilaç buluşlarının patentlenebilirliğine ilişkin tutumu Türkiye için bağlayıcı olmuştur.

Zira, Konvansiyona üye olma şartlarından biri olarak Türkiye, Avrupa Patent Ofisi tarafından tesciline karar verilen Avrupa Patentlerinin Türkiye’de tescil edilmiş bir ulusal patent hükmünde olduğunu kabul ve taahhüt etmektedir.

Avrupa Patent Ofisi, yapay zeka destekli buluşların patentlenebilirliğini değerlendirirken konvansiyonel kriterlere sadık kalmaktadır. Örneğin, Problem-Çözüm yaklaşımı kullanılarak, bir yapay zeka buluşunun yenilikçi olup olmadığı ve teknikte uzman biri için aşikar olmadığı değerlendirilmektedir. Ancak Problem-Çözüm yaklaşımının yapay zeka ve yapay zeka destekli ilaç geliştirme süreçlerinde ortaya çıkan buluşların patentlenebilirliği açısından her zaman uygulanabilecek olup olmadığı tartışmalarına gebe dir.

Yapay zeka, ilaç endüstrisinde maliyet, hız ve verimlilik açısından çığır açıcı bir rol üstlenmiştir. Ancak bu dönüşüm, geleneksel patent sisteminin yeniden yorumlanmasını ve teknolojinin etik ve hukuki sınırlarının daha net çizilmesini gerektirmektedir. İlaç endüstrisinin, yapay zekanın sunduğu avantajları benimserken, insan uzmanlığını merkezde tutması, gelecekteki başarının anahtarı olacaktır. Bu dengeyi kurabilen bir sektör, yalnızca hastalar için daha etkili tedavilere değil, aynı zamanda küresel sağlık sistemine yönelik sürdürülebilir çözümlere de öncülük edecektir.

Biyobenzer İlaçlar ve Patent Tecavüzü Karinesi

Jeneriklere karşı patent haklarının ileri sürülmesi için açılacak davaların öncesinde patent hakkı sahibi aslında, tabiri caizse, karanlıkta ilerler. Bunun nedeni, özellikle jenerik ilacın kısa ürün bilgisinin ("KÜB") henüz yayınlanmadığı veya patentin ihlal edilip edilmediğinin KÜB'de yer alan sınırlı bilgilerle anlaşılmadığı durumlarda, jeneriğe ait ruhsat dosyasının ilgili kısımlarının incelenmesi ile patentin ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesi gerekir - ki bu da ancak bir mahkeme kararı ile mümkündür. Mahkemeyi böyle bir incelemenin gerekli ve makul olduğuna ikna eden en önemli unsur ise patentin ihlalinin kuvvetle muhtemel olduğu olgusu, bir diğer deyişle, tecavüz karinesidir.

Ruhsatlandırma yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca, bir jenerik ürünün veri imtiyazı süresi dolmuş bir orijinal ürüne ait ruhsat dosyasını referans göstererek ve referans ürün ile temelde benzer olduğunu iddia ve ispat ederek kısaltılmış ruhsat alması mümkündür.

Esasen yukarıda bahsedilen tecavüz karinesi de tam olarak buradan doğmaktadır. Zira orijinal ürünün formülasyon, üretim usulü, endikasyonlar ve benzeri özelliklerinin patent ile korunduğu hallerde, tüm bu unsurlar bakımından orijinal ürün ile temelde benzer olduğunu iddia ve ispat eden jenerik ürünün, bu patent(ler)i ihlal etmesi de kuvvetle muhtemel kabul edilir. Bu kabulden yola çıkan mahkemeler, patent sahibinin haklarının olası bir ihlal durumuyla karşı karşıya olup olmadığını anlamak için jenerik ürüne ait ruhsat dosyasının ilgili kısımlarını bilirkişi heyeti vasıtasıyla inceler ve değerlendirir.

Jenerik ürünler bakımından kabul gören bu tecavüz karinesinin temelinde, ve jenerik ürünün orijinal ürünle temelde benzer olmasının yattığı düşünüldüğünde, biyobenzer ürün bakımından böylesi bir tecavüz karinesinin işletilip işletilemeyeceği ve işletilecekse hangi dayanakların kullanılacağı sorusu akla gelmektedir. Nitekim, biyobenzer

ürün pazarı, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hızla büyümektedir ve biyolojik ürünleri koruyan patentlerin ihlali edilme tehlikesi artmaktadır.

Avrupa Birliği’ndeki “EU Guideline on Similar Biological Medicinal Products” kılavuzunun bir yansıması olan ve esasen çok benzer hükümler içeren ve biyolojik ürünlerin ruhsatlandırılması ile ilgili düzenlemeleri içeren Biyobenzer Tıbbi Ürünler Hakkında Kılavuz (“Kılavuz”), biyobenzer tıbbi ürün, “Ruhsatlı bir biyolojik referans tıbbi ürüne yüksek düzeyde benzerlik gösteren beşeri tıbbi ürün” şeklinde tanımlanmıştır. Görülmektedir ki, düzenleyicinin jenerik ürünler için getirmiş olduğu temelde benzer olma şartı, biyobenzer ürünler için yüksek düzeyde benzer olma olarak yükseltilmiştir.

Ayrıca Kılavuz, biyobenzer tıbbi ürünün etkin maddesinin biyolojik referans tıbbi ürünün etken maddesine moleküler ve biyolojik bakımdan yüksek düzeyde benzer olmasını da zorunlu kılmaktadır. Pozoloji ve uygulama yolu bakımından ise, Kılavuz’da biyobenzer ürünün biyolojik referans tıbbi ürün ile aynı pozoloji ve uygulama yolunu haiz olması şart koşulmuştur. Yine, biyobenzer tıbbi ürünün farmasötik formu, formülasyonu, yardımcı maddeleri veya farmasötik formunun sunum şeklinin ilke olarak biyolojik referans tıbbi ürün ile aynı olması beklenmektedir ancak bu beklenti karşılanmıyor ve birtakım farklılıklar söz konusu oluyorsa biyobenzer tıbbi üründen ilgili farklılıkları ek verilerle gerekçelendirmesi

beklenmektedir. Zira bu alanlardaki farklılıkların güvenlik riski yaratma olasılığı olduğu gözetilmektedir.

Tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde, biyolojik referans tıbbi ürünün etken madde, pozoloji, uygulama yolu, farmasötik form, formülasyon, farmasötik formun sunum şekli ile ilgili inovatif unsurlarının patent ile korunuyor olması halinde, biyolojik referans tıbbi ürün ile yüksek derecede benzer olduğunu iddia ve ispat ederek ruhsat alacak biyobenzer ürün bakımından patent ihlalinin kuvvetle muhtemel olduğu, yani tecavüz karinesinin var olduğu, söylenebilecektir.

Hiç şüphe yoktur ki, jenerik ve orijinal ürün arasında geçen patent savaşlarından alışık olduğumuz birtakım savunma yolları, biyobenzer tıbbi ürün üreticileri tarafından da kullanılacaktır. Bu yollardan sıklıkla kullanılan ve en iyi bilineni, patent ile korunan dozaj rejimi, endikasyon gibi özelliklere biyobenzer tıbbi ürünün KÜB dokümanında yer verilmemesidir. Nitekim, Avrupa İlaç Kurumu’nun (“EMA”) resmi internet sitesinde yer verdiği düzenlemesi uyarınca, biyobenzer ilaç için yapılan ruhsat başvurularında, patentli endikasyonla doğrudan ilgili bilgiler, kısa ürün bilgisi dokümanının 4.1 Terapötik Endikasyonlar, 4.2 Dozaj ve Uygulama Yöntemi ve 5.1 Farmakodinamik Özellikler bölümlerinden silinebilir.

Her ne kadar Kılavuz veya TİTCK, EMA’nın ki kadar açık bir düzenlemeyle bu konuyu ele

almamışsa da, uzun yıllardan beri geçerli olan yerleşik uygulama uyarınca, kısaltılmış ruhsat başvurusu yolu ile ruhsat alan jenerik ürünlerin, orijinal ürünün patentle korunan endikasyon, dozaj rejimi, farmasötik form ve benzeri hususlardaki bilgilere KÜB dokümanında yer vermemelerine müsaade edildiği bilinmektedir. TİTCK'nin bu uygulamasının biyobenzer ürünler bakımından da geçerli olacağı açıktır.

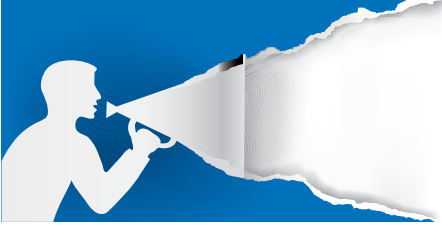
Ancak Türkiye pazarı için bilinmesi gereken bir diğer konu ise, mahkemelerin bakış açısına göre patentli endikasyonun, dozaj rejiminin ve benzeri bilginin KÜB dokümanından çıkartılmış olmasının tek başına patent ihlali veya tecavüz karinesi olasılığını ortadan kaldırmaya yetip yetmediğidir.

Orijinal ürünü koruyan patentin sahibi gibi, biyolojik referans tıbbi ürünü koruyan patent sahibi firma da patent ile korunan ürün özelliklerinin KÜB dokümanından çıkarılmış olmasına rağmen, biyobenzer ürünün patentli alanlarda kullanılmasının kaçınılmaz olduğunu gösteren delilleri sunarak tecavüz karinesini gösterebilir ve biyobenzer ürünün pazara çıkmasını engelleyebilir.

Her ne kadar Türkiye’de bugüne dek biyolojik referans tıbbi ürüne ait patent(ler)in yargı aracılığıyla biyobenzer ürünün pazar dışına çıkartılması örneği bulunmasa da, yakın gelecekte koruma süreleri dolacak patentler ve biyolojik/biyobenzer ürünlerin milyarlık pazar payı düşünülürse biyolojik referans tıbbi

ürünler ile biyobenzerler arasındaki patent savaşlarının yakın zamanda başlayacağı ve oldukça sert geçeceği aşikardır. Ancak avantajın kimde olacağını sadece tarafların “yaratıcı” çözümleri değil, idari otoritenin güvenilirlik ve etkililik kriterlerinden ne beklediği ve elbette mahkemelerin bakış açıları da belirleyecektir.

Küresel FRAND Davalarındaki Yargı Yetkisi Çatışmaları ve AB'nin TRIPs'e Aykırılık İddiasıyla Çin Aleyhinde Yaptığı WTO Şikâyeti

Çin mahkemeleri tarafından verilen ve standarda esas patentlere ("SEP") ilişkin yargılamaların taraflarının birbirlerine karşı farklı ülkelerde dava açmalarını önleyen ihtiyati tedbir kararları "mahkemelerin yetkisi" hususunu tartışma konusu haline geldi.

Bilindiği üzere; SEP'ler söz konusu olduğunda, patent sahibi ile SEP kullanan firmayı karşı karşıya getiren ilk konu, Adil, Makul ve Ayrımcılık Yapmayan koşullarda ("FRAND") bir lisansın verilip verilmediği ve lisans bedelinin nasıl belirlenmesi gerektiğidir. Böyle bir uyuşmazlığı sadece bulunduğu ülke ve o ülkede geçerli olan patentler ile sınırlı olacak şekilde çözmek ile görevli mahkemenin karşısında, çoğunlukla, çok uluslu ve dünya çapında faaliyet gösteren ve FRAND koşullarının ve lisans bedelinin dünya çapında tespit edilmesinde menfaati olan şirketler bulunmaktadır. Bu tür durumlarda Avrupa ve Amerika Birleşik Devletlerindeki (ABD) mahkemelerin ortak bakış açısı, FRAND uyuşmazlıklarının, esasen sözleşmeye dayalı anlaşmazlıklar olmaları nedeniyle, sözleşme kapsamında lisansa konu edilen

tüm patent portföyü için küresel bir oranın tek bir mahkeme tarafından belirlenebileceği şeklindedir.

2017 yılında, İngiltere Yüksek Mahkemesi, Unwired Planet v Huawei davasında, taraflar arasında, SEP sahibinin sadece İngiltere'deki patentlerini değil, FRAND taahhütleri kapsamındaki diğer ülkelerde geçerli yabancı patentlerini de kapsayan, küresel bir FRAND lisans sözleşmesinin şartlarını belirleme yetkisine sahip olduğuna karar vermiştir. Benzer kararlar ABD mahkemeleri tarafından da vermeye devam etmektedir.

Bir ülke mahkemesi önünde FRAND koşullarında lisans ile ilgili uyuşmazlık sürerken, patent sahibi, bir başka ülkede aynı patentin ihlal edildiği iddiasıyla tecavüz davası açabilmekte ve henüz FRAND koşullarında bir lisans bedeli konusu çözümlenmemişken bir başka ülke mahkemesinin patent ihlali nedeniyle tesis edeceği ihtiyati tedbir kararları söz konusu olabilmektedir. Belirli bir ülkenin mahkemesinin taraflar bakımından küresel alanda geçerli olacak lisans şartlarını belirlemesi hususu beraberinde patent

sahibinin yabancı ülkelerde dava açmasını veya yabancı mahkemeler tarafından patent sahibi lehine verilen ihtiyati tedbir kararlarını icra etmesini engelleyen 'Dava Açmama Tedbiri' ("ASI", Anti-Suit Injunction) getirmiştir.

FRAND koşullarında lisans bedeli belirlenmesine ilişkin dikkate değer ilk ASI kararı, Microsoft v Motorola davasında ABD'nin Washington Eyaleti Bölge Mahkemesi tarafından verilmiştir. Bu davada, Motorola'nın Microsoft'a FRAND koşullarında bir lisans teklif etme taahhüdünün ihlal edildiği iddia edilmiştir. Dava devam ederken, Motorola Almanya'da Microsoft'a karşı bir patent ihlali davası açmıştır. Alman mahkemesi ise patent ihlali iddiasını haklı bulmuş ve Microsoft'u mütecaviz ürünleri Almanya'da satmaktan men etmiştir; ve bu karara karşılık, Microsoft, karar icraya koyulmadan hemen önce ABD mahkemesine başvurmuş ve Motorola'nın Almanya'da mahkeme kararını uygulamasını engellemek için bir ASI kararı talep etmiştir. ABD mahkemesi Motorola'nın Almanya'da Microsoft aleyhine patent ihlali nedeniyle elde ettiği yargı kararını icra etmesini önleyecek yönde bir dava açılmasının engellenmesi kararı vermiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken şudur: "in personam" nitelikteki ASI kararları mahkemeleri değil, tarafları bağlar. Yukarıdaki örnekte de ABD mahkemesi Motorola'yı bağlayan ve uyulmaması durumunda ona ABD'nin yetki ve yargı çevresinde bir yaptırım uygulayabilecek güçte bir tedbir kararı vermiştir.

Yakın zamana kadar Avrupa ve ABD mahkemelerinin sıklıkla başvurduğu dava açılmasının önlenmesi yönünde ihtiyati tedbir kararları, 2020'de, Çin mahkemeleri tarafından da uygulanmaya başlanmış ve büyük bir tartışmaya sebep olmuştur.

Conversant tarafından Huawei ve ZTE'ye karşı Alman mahkemeleri'nde açılan patent tecavüzü davası sonucunda Alman mahkemesi, Huawei ve ZTE'nin Conversant'ın SEP'lerine tecavüz ettiğini tespit etmiş ve mütecaviz ürünlerin Alman piyasasından kaldırılmasına yönelik ihtiyati tedbir kararları vermiştir, ancak bu sırada, Huawei ve ZTE, Conversant'ın ihtiyati tedbir kararlarının icrasını önlemek için Çin Yüksek Mahkemesi'ne başvurarak Conversant'ın SEP'lerine ilişkin olarak Huawei ve ZTE'ye karşı dava açmasını ve Alman mahkemesinin verdiği tedbir kararlarını uygulamasını engelleyen bir karar almayı başarmıştır.

Söz konusu ihtiyati tedbir kararının akabinde, Çin mahkemeleri, Xiaomi v InterDigital, Oppo v Sharp ve Samsung v Ericsson dosyaları kapsamında da SEP sahiplerinin yabancı ülkelerde dava açmalarını veya yabancı mahkemeler tarafından verilen ihtiyati tedbir kararlarını icra etmelerini engelleyen "dava açılmasının önlenmesi yönünde ihtiyati tedbir" ("ASI") kararları vermeye devam etmiştir.

Bu gelişmeler üzerine, Avrupa Birliği (AB), Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRIPS) Anlaşması'nın üye ülkelerin, fikri ve sınai mülkiyet hakları alanında verilen bir yargı

kararının veya idari kararın veya yapılan bir ikili anlaşmanın TRIPS kapsamındaki haklarını etkilediğini düşünen başka bir üye ülkenin yazılı talebine karşı bilgi verme yükümlülüğünü düzenleyen 63.3 maddesi uyarınca, Çin'den Xiaomi v InterDigital, ZTE v Conversant, OPPO v Sharp v Samsung v Ericsson davalarında Çin Mahkemelerince verilen tedbir kararları ile Avrupa'da verilen yargı kararlarının uygulanmasının engellenmesinin hukuki dayanağının ne olduğu konusunda resmi bilgi talebinde bulunmuştur.

Çin hükümet, ise, TRIPS Anlaşması kapsamında AB'nin söz konusu talebine cevap verme yükümlülüğü bulunmadığını belirtmiştir.

Akabinde; AB, Dünya Ticaret Örgütü'ne ("WTO") danışma talebinde bulunarak, Çin mahkemelerinin uygulamalarının TRIPS hükümlerini ihlal ederek patent hakkını haksız bir biçimde sınırlandırdığını ve adil ticareti engellediğini iddia etmiştir.

AB'nin WTO nezdinde sunduğu dilekçede, uyumsuzluğun temel sorunlarının Çin mahkemelerince verilen ASI kararlarının süreleri, günlük uygulanacak para cezalarına tabi tutulması, verilen yasaklama kararının dünya çapında geçerli olması, Çin Yüksek Mahkemesi'nin davaya konu bir SEP için küresel bir lisans ücreti belirlemeye yetkili olduğunu belirtmesi ve Çinliler için çok yüksek kalacak lisans bedellerinin engellenmesi için ASI kararlarının gerekli olduğunu ifade etmesi ve, nihayet, Çin mahkemelerinin son zamanlarda sistematik olarak bu tür kararlar veriyor olması olarak belirlenmiştir.

Pek çok AB üye ülkesinde de ASI kararları verildiği dikkate alındığında, AB'nin Çin mahkemelerinin uygulamasına yönelik şikâyetle bulunulması eleştirilebilecekse de Avrupa ve ABD mahkemelerince verilen ASI'lara bakıldığında, geçerlilik süresinin ilgili Avrupa veya ABD mahkemesinin kendi önündeki davayı çözülmesi için gerekli süre olarak ifade edildiği, yine kendi önlerindeki FRAND davasının çözümünü anlamsız kılmaması için belli bir ülkedeki bir paralel davayı engelleyici nitelikte olduğu ve nihayet verilen karara uyulmamasının yaptırımı olarak para cezalarına hükmedilmediği görülmektedir.

Sonuç olarak; heyet tarafından yapılacak değerlendirmenin (özellikle TRIPS ilkeleri çerçevesinde) ASI kararlarına nasıl yaklaşılması gerektiğine dair tüm ülkeler açısından bir rehber niteliğinde olacağı dikkate alınarak, heyetin kararı tarafımızca yakından takip edilmektedir.

Patent Hukukunda Delil Tespiti Uygulaması

Türk hukukunda düzenlenen en önemli geçici koruma tedbirlerinden biri delil tespittir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ("HMK") 400 vd. maddelerinde düzenlenen ve basit yargılama usulüne tabi olan delil tespiti uygulaması, görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş, yahut ileride açılacak davada ileri sürülecek olan bir vakianın tespiti amacıyla keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılması için talep edilebilmektedir.

Delil tespitinin talep edilebilmesi için en önemli koşul hukuki yararın varlığıdır. HMK'da yer alan düzenleme uyarınca, delilin hemen tespit edilmemesi hâlinde kaybolacağı ya da ileri sürülmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ihtimal dâhilinde bulunuyorsa hukuki yararın var olduğu sayılır.

Delil tespiti hakkındaki yasa hükmünden de anlaşılacağı üzere, maddenin amacı esasen delillerin esas dava açılmadan önce güvence altına alınmasını sağlamaktır. Uyuşmazlığın niteliğinin gerektirdiği takdirde ise delil tespiti kapsamında elde edilen delillerin hâkim tarafından atanacak bilirkişi marifetiyle incelenmesi söz konusu olabilmektedir. İnceleme sonucunda bilirkişilerce hazırlanacak rapor ayrıca esas dava için önemli bir delil teşkil edebilecektir.

Özellikle talep sahibinin haklarının etkin ve zamanında korunması bakımından zorunluluk bulunan hallerde, örneğin aleyhinde delil tespiti gerçekleştirilecek olan gerçek veya tüzel kişinin delil tespitinden haberdar

olduğu takdirde delilleri ortadan aldırma tehlikesinin bulunduğu durumlarda, hâkim tarafından gıyapta delil tespiti kararı verilmesi de mümkün olmakta, ve bu sayede deliller güvenli bir biçimde tespit edilebilmektedir.

Delil tespiti, pek çok hukuk dalında olduğu gibi, patent hukukunda da esas davadaki başarı şansını etkileyecek delillerin tespiti açısından büyük önem taşıyan bir araçtır. Zira, patent hakkı sahiplerine sınırlı bir süreyle tanınmış olan patent koruması devam ederken gerçekleşen mütevaciz fiillere ilişkin delillerin doğru zamanda ve doğru şekilde tespit edilmesi ileride ve özellikle de tecavüz teşkil eden fillerin sona ermesinden sonra açılacak patent tecavüzünün tespiti ve tazminat davalarında belirleyici rol oynamaktadır.

Örneğin; ilaç patentlerinde, esas dava açmadan önce orijinal ürünü koruyan patentlere tecavüz ettiğinden şüphelenilen eşdeğer tıbbi ürünlerin gerçekten de patent haklarının kapsamında kalıp kalmadığının tespiti ancak delil tespiti kurumu ile

yapılabilecektir. Zira Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu nezdinde gizli tutulan eşdeğer tıbbi ürünlerin ruhsat dosyalarının patent ile ilgili kısımlarına ancak bir mahkeme kararı ile ulaşılabilmektedir.

Bununla birlikte, telekomünikasyon, elektrikli ev aletleri, kimya, otomotiv ve daha birçok farklı alanda AR-GE faaliyeti yürüten ve patent portföyüne sahip olan buluşçu firmaların da patent haklarının layıkıyla korunabilmesi için delil tespiti uygulaması çok önemli bir rol oynamaktadır.

Patent haklarının sınırlı süre ile korunuyor olması nedeniyle; özellikle patent hakkı sahibinin mütecaviz fiillerden patent koruma süresinin dolmasına az bir zaman kala haberdar olması halinde veya tecavüz teşkil eden fiillerin süreklilik arz etmemesi gibi durumlarda, patent koruma süresi içinde gerçekleştirilen mütecaviz fiillerin, üretilen ürünlerin yahut kullanılan proseslerin patent haklarına tecavüz edip etmediğinin tespiti ancak delil tespiti kurumu ile mümkün olabilecektir.

Bu kapsamda, çoğunlukla teknik nitelikte bir inceleme gerektiren patent haklarına dayalı delil tespiti taleplerinde, sağlıklı bir inceleme yapılabilmesi için tespit edilen delillerin niteliğine göre, delillerin saklanması ve bunlar üzerinde testlerinin yapılması için ilgili mahkemeye gerekli taleplerin sunulmasının başarılı bir tespit için elzem olduğunun altı çizilmelidir.

Öte yandan, delil tespiti uygulaması bir takım zorluklar da barındırmaktadır. Aleyhinde delil tespiti gerçekleştirilecek olan taraflar, yapılacak keşif sırasında görevlilerin delil

tespiti kararını yerine getirmesini önlemeye çalışabilmekte, tespite konu ürün veya süreçlerin tespit edilememesi için hâkime, taraf vekillerine veya bilirkişilere karşı direnç gösterebilmektedir.

Bu gibi durumlarda özellikle hâkimin ve vekillerin delil tespitinin amacına ulaşabilmesi için gerekli tüm tedbirleri alması, gerekirse kolluk kuvvetlerinin desteğine başvurulması son derece önemlidir.

Yakın tarihte verilen bir gıyapta delil tespiti kararı, patent koruma süresine bir ay kala patent tecavüzüne ilişkin fiillerden haberdar olmuş bir buluşçu firmanın ileride açacağı tazminat davası için patent koruma süresi devam ederken aleyhinde delil tespiti yapılan firmanın üretim tesisinde bulunan mütecaviz ürünlerin ele geçirilebilmesine olanak sağlamıştır. İlgili dosya kapsamında, delillerin niteliği dikkate alınarak, bunlar üzerindeki gerekli analizlerin yapılması da sağlanarak ve ürünlerin saklama koşulları dikkate alınarak mütecaviz fiillere ilişkin bilirkişilerce delil ve bilgi toplanabilmesi sağlanmıştır.

Söz konusu karar, patent sahipleri tarafından yöneltilen gıyapta delil tespiti taleplerinin Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri hakimleri tarafından ivedi bir şekilde ve taraf menfaatlerinin hakkaniyetli bir biçimde değerlendirilmesinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

İhtiyati Tedbir Kararına Karşılık Verilen Teminatın Akıbeti Ne Olacak?

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ("HMK"), ihtiyati tedbir kararının teminat karşılığında verilmesi hususunu düzenlemektedir. Ancak bu çalışmanın odağı, ihtiyati tedbir kararları karşılığında gösterilen teminatın, teminat verilen dava kesinleştikten sonra bir tazminat davası açılması halinde akıbetinin ne olacağıdır. Zira HMK'da bu konuda özel bir düzenleme veya uygulamada bu önemli meselenin nasıl çözümlendiği konusunda somut, yerleşmiş bir uygulama bulunmamaktadır.

HMK'nın 392. maddesi uyarınca, ihtiyati tedbir talebinin kabulüne karar veren mahkeme, tedbir talep edenin dava sonunda haksız çıkması ihtimalini ve karşı tarafın ve üçüncü kişilerin uğrayacakları muhtemel zararları gözeterek teminata hükmedebilmektedir.

Yine HMK'nın 395. maddesindeki atfıla, 87. maddeye göre teminatı gerektiren durum ve koşullarda değişiklik olması hâlinde, hâkim teminatın azaltılması, artırılması, değiştirilmesi ya da kaldırılmasına karar verebilir. HMK, ihtiyati tedbir kararına karşılık yatırılan

teminat tutarının ne zaman iade edileceğini de kısmen düzenlemiştir. HMK'nın 392(2). maddesine göre "asıl davaya ilişkin hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren bir ay içinde tazminat davasının açılmaması üzerine teminat iade edilir." Dolayısıyla, süresi içinde açılan bir tazminat davası mevcut ise teminatın iadesi söz konusu olmamaktadır.

HMK'nın 399(2). maddesi uyarınca, haksız ihtiyati tedbirden kaynaklı tazminat davasına bakmakla yetkili olan mahkeme, tedbir kararını veren mahkemedir. Kanun koyucu önce ihtiyati tedbir kararını veren sonra da esas hakkında hüküm veren mahkemenin en iyi şekilde tazminat davasını hükme bağlayabileceğini düşünerek bu düzenlemeyi getirmiştir. Esas hakkındaki davaya bakan mahkeme ile tazminat davasına bakan mahkemenin aynı mahkeme olması, bu iki dava arasında bu şekilde organik bir bağ olması temeline dayanmaktadır.

Ancak bu bağı kuran kanun koyucu, esas davada ihtiyati tedbir karşılığında verilen teminatın tazminat davasına aktarılması bakımından sessiz kalmıştır. Bu nedenle, kesinleşen ve kapanan dosyada kalan esas davadaki teminatın akıbetinin ne olacağı sorusu akıllara gelmektedir.

Doktrinde, haksız ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davası sonucunda, lehine haksız ihtiyati tedbire hükmedilen taraf, davacıya tazminat ödemeye mahkûm edilirse davacının, bu tazminatını öncelikle davalının

ihtiyati tedbir kararı alırken göstermiş olduğu teminattan alacağı yönünde görüşler¹ mevcut olsa da, uygulamada bu bağın nasıl kurulacağı netleştirilmemiştir.

Burada bir önemli zorluk da tazminat davası sonucunda lehine tedbire hükmedilen tarafın tazminat ödemesine karar verildiğinde ve alacaklı tarafın bu ilamı icraya koyması durumunda karşımıza çıkmaktadır.

Haksız ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davası sonucunda davanın kabulüne karar verilmesi halinde, davacı bu kararı ilamlı icra yoluyla icraya koyabilecektir. Kesinleşmeden icra takibine konu edilen bir mahkeme kararının icrasının, kararın kanun yoluna götürülmesi halinde, İcra İflas Kanununun 36. maddesinde belirtilen usule göre durdurulması mümkündür. Bu durumda davalının ise kararı istinaf ettiğinde ilamlı icrayı durdurabilmesi için tehirli icra kararına karşılık teminat yatırması gerekecektir. Bir diğer ifade ile, icra takibi borçlusu davalının borç miktarını teminat olarak göstermesi gerekmektedir.

Uygulamada icra dairelerince 3 ay sonrası için dosya kapak hesabı yapılarak (borç miktarı ve 3 aylık faiz tutarı) teminat tutarı belirlenmektedir. Dolayısıyla, zaten esas davada aynı muhtemel borcu ödemek adına teminat göstermiş olan lehine tedbir kararı verilen taraf, aynı borç için bir kez daha teminat gösterme zorunluluğu ile karşı karşıya bırakılmaktadır. Hatta bu teminat borç ile birlikte faiz tutarını da içermektedir. Buna karşın, ihtiyati tedbir kararına karşılık yatırılan teminat, aynı mahkemenin kesinleşen

bir başka dosyasında kalmaya devam etmektedir. Yani teminatın yatırıldığı esas dosya devam eden tazminat dosyasının "fer'i" olarak kabul edilmemektedir.

Bu halde, davalı ve üçüncü kişilerin ihtiyati tedbirden kaynaklanabilecek muhtemel zararlarını temin altına almak için yatırılan teminat ve ayrıca açılan tazminat davasında verilen kararın icrasını durdurmak için ikinci kez yatırılan daha da yüksek bir meblağ teminat kaçınılmaz bir şekilde hakkaniyete aykırı bir durum yaratmaktadır.

Zira tedbir kararı verilen esas dosyada yatırılan teminat ile tazminat davasında yatırılan teminatın çok uzun süre aynı muhtemel zararın temini için dosyada kalması en başta mülkiyet hakkı olmak üzere tedbir kararının adeta cezalandırıcı bir niteliğe bürünmesi gibi kanunun amacı ile uyarlı olmayan bir sonuca yol açacaktır.

Öte yandan, bu süreçte tedbir kararına istinaden yatırılan teminatın miktarının düşürülmesi, türünün değiştirilmesi gibi taleplerin hangi mahkeme tarafından değerlendirileceği ve karara bağlanacağı sorunu da ortaya çıkmaktadır. Zira, teminatın olduğu esas davanın kesinleştiği durumda teminata ilişkin talepler dosya kesinleştiğinden bu gerekçe ile reddedilebilir. Tazminat davasının hâkimi bu halde teminata ilişkin talepleri karara bağlayabilir mi?

Kanaatimizce, teminatın gösterildiği dava ile tazminat davası arasındaki yoğun sebep-sonuç ilişkisi nazara alınarak teminata

ilişkin taleplerin tazminat taleplerini gören mahkeme tarafından karara bağlanabilmesi gerekmektedir.

Özetle; burada haksız ihtiyati tedbire dayalı açılan tazminat davası ile teminat karşılığı verilen ihtiyati tedbirin bulunduğu esas dosya arasındaki teminat kapsamındaki talep ve sorunlar, yetkili mahkemenin kim olduğu, icra aşamasında teminatın akıbeti hakkındaki hususlara değinilerek, çözüm beklenen noktalara işaret edilmeye çalışılmıştır.

¹ Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S., Hanağası, E., Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2018, s. 576.

Birleşik Patent Mahkemesi’nin “Uzun Kolu” Türkiye’ye Uzanır Mı?

Birleşik Patent Mahkemesi’ni Kuran Anlaşma (“Anlaşma”) yıllar süren çaba sonucunda 2013 yılında Avrupa Birliği (AB) üyesi devletlerin çoğunluğu tarafından imzalandı ve 01 Haziran 2023’te yürürlüğe girdi.

Birleşik
Patent
Mahkemesi
(UPC),

Anlaşma’ya taraf üye devletler için ortak bir mahkeme olarak kuruldu. Dolayısıyla UPC, Anlaşmaya taraf üye devletlerin yargı sisteminin bir parçası haline geldi ve üniter etkili Avrupa Patentleri ile Avrupa Patent Kurumu (“EPO”) tarafından tescil edilen Avrupa Patentleri ile ilgili uyuşmazlıkları çözmek için yetkili kılındı.

UPC’nin yargılama yetkisinin kapsamında EPO tarafından verilen Avrupa Patentleri de yer alınca, akıllara Avrupa Patent Sözleşmesi’ne (“EPC”) taraf olup AB üyesi olmadığı için istese de Anlaşmaya taraf olamayacak olan ülkeler UPC’nin Avrupa Patentleri hakkında vereceği kararlardan etkilenecek midir sorusu gelmiştir.

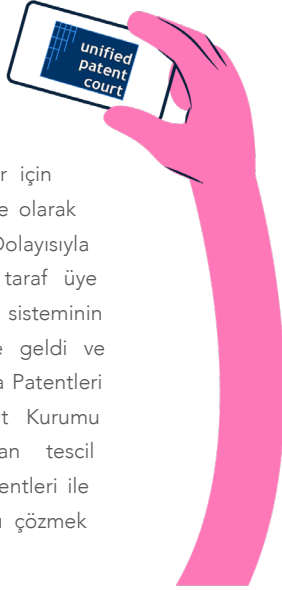
Her ne kadar UPC’ye Avrupa Patentleriyle ilgili uyuşmazlıkları çözme yetkisi tanınmış olsa da, EPC’ye taraf olup Anlaşmaya taraf olmayan

ülkelerin UPC’nin yapacağı yargılamanın dışında kalacağını düşünmek hukuk mantığına pek de ters değildir.

Mahkemelerin yargı yetkisinin ülkeselliği ilkesi gereği, UPC’nin bir Avrupa Patentinin ihlali veya hükümsüzlüğü hakkında vereceği kararın Türk mahkemeleri veya Türkiye Cumhuriyeti Devleti bakımından bir bağlayıcılığı olmayacaktır.

Ancak UPC’nin yargı yetkisine giren patentlerden biri olan Avrupa Patentleri söz konusu olduğunda, AB üye ülkeleri mahkemenin yargılama yetkisini sadece Anlaşma’ya taraf olan devletler ile sınırlamak istememiştir. Madem bir Avrupa Patentini söz konusudur, o halde UPC’nin yetkisi Anlaşma’ya taraf olmasa dahi bu Avrupa Patentini geçerli olduğu tüm devletlere uzanabilmelidir. UPC, Anlaşma’ya taraf üye devletler için ortak bir mahkeme olarak, 1215/2012 sayılı Medeni ve Ticari Konularda Yargı Yetkisi ile Kararların Tanınması ve İcrası Hakkında AB Yönetmeliğine (“Brüksel IA”) tabi olmadığından, Brüksel IA Regülasyonu, 15 Mayıs 2014 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 542/2014 sayılı Yönetmeliği (“Brüksel IB”) ile değiştirilmiş ve yapılan değişikliklerle AB yargı sistemi içine entegre edilmiştir.

Brüksel IB değişikliği ile ortak mahkemenin yargı yetkisi düzenlenmiş ve Anlaşma’ya taraf olan bir Üye Devletin mahkemelerinin Anlaşma ile düzenlenen bir konuda yargı yetkisine sahip olacağı yerlerde ortak mahkemenin de

yargı yetkisine sahip olacağı ifade edilmiştir. Böylece UPC'nin, AB üyesi olup Anlaşmaya taraf olan devletlerin ulusal mahkemelerinin, Anlaşma ile düzenlenen konularda yetkili olduğu her durumda yetkili olacağı açıklığa kavuşturulmuştur.

Brüksel IB'nin 71b. Maddesinin 3 paragrafında ise, AB üyesi olmadığı için Anlaşmaya taraf olamayacak ülkelerde gerçekleşen patent ihlali fiilleri bakımından ikametgâhı AB üyesi bir ülkede bulunmayan davalılar üzerinde UPC'nin yargı yetkisi elde etmesini UPC'ye, belli şartların sağlanması durumunda "mülkiyet temelli yan yargı" yetkisi ile tanımlamıştır.

Nitekim, Brüksel IB Madde 71b(3) hükmüne bu son hali verilmeden önce değişiklik önerisinin tartışıldığı hazırlık çalışmaları kapsamında özellikle "Türk davalı" örneği verilmiş, "Örneğin, Birleşik Patent Mahkemesi açısından, mülkiyet temelli yargı yetkisi, Mahkemenin, birden fazla AB üye devletini ve Türkiye'yi kapsayan bir Avrupa patentini ihlal eden bir Türk davalıya karşı yargı yetkisini sağlamasını temin edecektir." şeklindeki ifade ile hükmün amacının EPC'ye taraf ve fakat UPC'yi kuran Anlaşmaya taraf olmayan bir ülkenin vatandaşının bir Avrupa Patentini ihlal etmesi halinde davalının bu eylemi nedeniyle UPC tarafından tazminata mahkûm edilebilmesi olduğu ifade edilmiştir.

Madde hükmünden açıkça anlaşılmasa da yargılamanın doğası gereği, UPC'nin patent ihlali fiili nedeniyle doğan zararın tazminine hükmedebilmesi için öncelikle bir tecavüz

yargılaması yapması ve tecavüzü tespit ettikten sonra oluşan zararın tazmini için Brüksel IB Madde 71b(3) ile getirilen yetkisini kullanması gerekecektir.

AB üyesi olmayan bir devletin yetkili mahkemelerince verilmiş bir tecavüz hükmünü aramayan veya şart koşmayan Brüksel IB Madde 71b (3) aslında UPC'ye, AB üyesi olmayan bir devlette gerçekleşen bir Avrupa Patentine tecavüz fiilini tespit etme ve bu fiil nedeniyle patent sahibinin AB içinde veya dışında uğramış olduğu zararların tazmin edilmesine hükmetme yetkisi vermektedir.

Yukarıda ifade edildiği gibi; UPC, AB bakımından ortak mahkemedir. Ancak Türkiye gibi AB üyesi olmayan bir devlet için böyle bir yetki devri söz konusu değildir. Buna karşılık Brüksel IB Madde 71b (3) ile getirilen düzenleme ile AB'de ikametgâhı olmayan bir Türk davalının UPC tarafından tazminata mahkûm edilmesi mümkün hale gelmiştir. Bu kişinin UPC yargılaması kapsamında savunma hakkını ne ölçüde kullanabileceği konusuysa belirsiz bırakılmıştır.

Avrupa Komisyonu Teklifinde, Brüksel IB Madde 71b(3) ile getirilen düzenlemenin neden gerekli olduğunu izah ederken; bir Avrupa Patentinin ihlali halinde davalının AB içinde bulunmayışının yarattığı durumun bu hüküm sayesinde "dengeleneceği" ifade edilmiştir. Aynı dengenin Komisyon toplantısında yer verilen örneğe atıfla, bir Türk davalı bakımından nasıl sağlanacağı ise tartışılmamıştır.

Brüksel IB Madde 71b (3) hükmünün tartışıldığı hazırlık çalışmalarında Türk vatandaşları spesifik olarak işaret edildiği için, davalıların Türk mahkemeleri nezdinde bazı karşı tedbirler arayacağı düşünülebilir. Bu kapsamda akla ilk gelen ve son yıllarda çok da popüler olan, “Dava Açmama Tedbiri” (Anti-Suit Injunction) kararlarıdır.

Türk yargısının tahsis ettiği bir Dava Açmama Tedbir henüz var olmasa da, prensip olarak ihtiyati tedbiri düzenleyen genel hükümlere dayanılarak bu tür bir tedbir kararının verilmesi mümkündür. UPC’nin yarattığı bu yargı yetkisi ile karşı karşıya kalan bir Türk davalı da Türk Mahkemeleri önünde açacağı bir davayla kendisine patent ihlali iddiasını yönelten tarafın UPC nezdinde dava açmaması VEYA açılmış bir dava varsa bu davada ihtiyati tedbir veya benzeri tedbirlere başvurmaması yönünde ihtiyati tedbir kararı verilmesini talep edebilir.

Bölge İdare Mahkemesinin Ticari Sır ve İdarenin Haksız Rekabete Karşı Sorumluluğu Hakkında Kararı

Orijinal ilaç üreticilerinin patent haklarını, tabiri caizse, çok geç olmadan korumak için potansiyel ihlaller hakkında ihlal teşkil eden ürün pazara çıkmadan önce haberdar olması büyük önem arz etmektedir.

Buna karşılık orijinal ilacı referans göstererek kısaltılmış ruhsat başvurusu yoluyla ruhsat almaya çalışan jenerik ilaç üreticisi firmaların Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu ("TİTCK") nezdindeki ruhsat dosyaları hakkında orijinal ilaç ruhsatı sahip firmaların vekilleri aracılığıyla yaptıkları bilgi talepleri, jenerik ruhsat başvurusu yapan firmanın ticari sırlarını ihtiva edebileceği düşüncesiyle reddedilmektedir.

İlk defa 2007 yılında verilen bir Danıştay kararında, orijinal ruhsat sahibi firmaların temsil eden avukatların orijinal ruhsatlarını referans gösteren jenerik başvurular hakkında yaptıkları bilgi taleplerinin cevaplandırılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu Danıştay kararında özellikle Avukatlık Kanunu'na atıfta bulunulmuş ve orijinal ruhsat sahibi firmanın avukatının müvekkiline hukuki hizmet verebilmesi için ilgili jenerik başvuru sahibi, ürün adı, başvuru tarihi ve başvurunun durumu gibi bilgileri elde etmesi gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur.

Söz konusu Danıştay kararı doğrultusunda, 2019 yılına kadar TİTCK nezdinde avukatlarca yapılan jenerik başvurular hakkında bilgi edinme başvuruları cevaplanmıştır. 2019 yılına gelindiğinde ise, TİTCK düzenli olarak

yayınladığı etken madde listesi ve ruhsatlı ürünler listesine atıfta bulunmak ve talep edilen bilgilerin bu listelerden herkes tarafından elde edilebileceğini gerekçe göstermek suretiyle, bilgi edinme taleplerine cevap vermemeye başlamıştır.

Oysa 2007 yılında verilen isabetli Danıştay kararında ifade edildiği üzere, avukatın müvekkiline hukuki hizmet verebilmesi için jenerik ruhsat başvurusu, henüz başvuru aşamasında iken kim tarafından yapıldığı, ürünün adı, başvuru tarihi ve başvurunun durumu gibi bilgileri öğrenmeye ihtiyacı vardır. Ancak TİTCK'nın atıfta bulunduğu etken madde listesi ve ruhsatlı ürün listesi, avukatın müvekkiline hukuki hizmet verebilmek için ihtiyaç duyduğu bilgileri sağlamamaktadır.

Sonuç olarak 2019 yılında konu bir kez daha yargıya taşınmak zorunda kalmıştır. TİTCK'nın, avukatlar tarafından yapılan bilgi edinme başvurularına cevap vermeyi reddetmesi yönündeki kararının iptali istemiyle Ankara 23. İdare Mahkemesi önünde bir dava açılmıştır. Yapılan yargılamada 23. İdare Mahkemesi "ticari sır kavramının hiçbir düzenlemede tanımının yapılmamış olmasına karşılık Yargıtay 11. hukuk dairesince yapılan bir değerlendirmede ticari sır kavramının en önemli unsurunun toplumun bilgisi dahilinde olmama veya ilgili alanda rakip firmalarca bilinmemesi şartı olduğu....", orijinal ilaç ruhsat sahibi firmanın avukatı aracılığı ile

yaptığı bilgi edinme başvurusuna TİTCK tarafından cevap verilmesi neticesinde “aynı ticari alanda faaliyet gösteren firmanın ruhsat başvurusunda bulunan diğer firmanın ticari üretim alanında bilgi sahibi olacağı” gerekçeleriyle talep edilen bilginin ticari sır kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine ve “Davacılar tarafından kısaltılmış ruhsat başvuruları hakkında bilgi edinmenin haksız rekabetin önüne geçilmesi amacıyla istenildiği belirtilse de haksız rekabetin olup olmadığının tespiti için ortada bir haksız müdahale bulunması gerektiği, henüz piyasaya arz edilmemiş bir ürün için haksız rekabetin varlığından söz edilemeyeceği” gerekçesiyle de haksız rekabete karşı koruma elde etmek için de bu bilgilerin sağlanmasına gerek olmadığına karar vermiştir. Söz konusu karar üzerine üst derece yargı merci olan Bölge İdare Mahkemesine başvurulmuştur.

Bölge İdare Mahkemesinin, TİTCK’nın, yeniden, avukatlar tarafından yapılan bilgi edinme başvurularına, jenerik ruhsat başvurusunun sahibi, jenerik ilacın adı, başvuru tarihi ve başvurunun durumu gibi bilgileri vererek cevap vermesini sağlayan kararında, özellikle tartışmalı olan “ticari sır” kavramına ve orijinal ilaç ruhsat sahiplerinin TİTCK’ya ruhsat dosyaları kapsamında sundukları verilerin üçüncü kişilerin haksız rekabetine karşı TİTCK tarafından korunması gerektiğine dair önemli tespitler yapılmıştır.

Bölge İdare Mahkemesi ticari sır kavramını ticari işletmelerin sahip oldukları bilimsel veriler ile ekonomik ve mali durumlarını ve

pazarlama tekniklerini kapsayan nitelikteki bilgiler olarak tanımlamış ve TRIPs 39. madde uyarınca Ruhsatlandırma Yönetmeliğinin 28. maddesinde yer verilen, bir ürüne ruhsat almak için yapılan başvurulara ilişkin bilgilerin gizliliği kuralının dosyadaki bilgi ve belgelerin başkalarının incelemesine ve paylaşıma açılmasının engellenmesi ve ekonomik değeri olan bilgilerin korunması ile sınırlı olduğunu ifade etmiştir.

Bölge İdare Mahkemesi kararında açıkça “buluş sahibi üreticilerce bilgi edinme amaçlı yapılan başvuruların ticari sır olarak nitelendirilmesi hak arama özgürlüğünün etkili şekilde kullanılmasının kısıtlanması anlamına gelecektir” şeklinde ifade edilmiştir.

Yüksek mahkeme kararı ile uzun süredir tartışmalı olan iki husus netlik kazanmıştır:

1. Orijinal ilaç ruhsatı sahipleri adına avukatlar tarafından talep edilen bilgiler—özellikle, orijinal ilaç ruhsat dosyasının referans gösterilerek kısaltılmış ruhsat başvurusu yapıp yapılmadığı, yapılan başvuruların sayısı, başvuru sahiplerinin kimlikleri, başvuru tarihleri ve başvuruların mevcut durumu—ticari sır kapsamında değerlendirilemez.

2. TRIPs Anlaşması’nın 39(3) maddesi uyarınca, TİTCK, yeni kimyasal maddeler içeren farmasötik veya tarımsal kimyasal ürünlerin ruhsatlandırılması için başvuru sahiplerinden, geliştirilmesi büyük emek gerektiren ve henüz kamuya açıklanmamış test verilerini veya diğer bilgileri talep etmektedir.

Bu sebeple, TİTCK, söz konusu bilgileri haksız ticari kullanıma karşı korumakla yükümlüdür. Dolayısıyla, ruhsatlandırma süreçlerinde düzenleyici şeffaflığın sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesi adına, orijinal ruhsatları referans göstererek yapılan kısaltılmış ruhsat başvurularına ilişkin bilgi taleplerinin yanıtlanması gerekmektedir.

Bu karar, düzenleyici süreçlerde şeffaflığın korunması gerekliliğini teyit ederken, aynı zamanda ticari sırların korunmasına dair dengeli bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, hukuki başvuru yollarının gereksiz kısıtlamalara maruz kalmamasının önemini vurgulamaktadır.

İLETİŞİM

MEHMET GÜN
KIDİMLİ ORTAK AVUKAT

mehmet.gun@gun.av.tr

AYSEL KORKMAZ YATKIN
ORTAK AVUKAT

aysel.korkmaz@gun.av.tr

ÖZGE ATILGAN KARAKULAK
ORTAK AVUKAT

ozge.atilgan@gun.av.tr

SELİN SİNEM ERCİYAS
ORTAK AVUKAT

selin.erciyas@gun.av.tr

ZEYNEP ÇAĞLA ÜSTÜN
YÖNETİCİ AVUKAT

zeynep.ozcebe@gun.av.tr

BESTE TURAN KURTOĞLU
KIDİMLİ AVUKAT

beste.turan@gun.av.tr

FATMA SEVDE TAN
KIDİMLİ AVUKAT

fatmasevde.tan@gun.av.tr

Hakkımızda

Türkiye'nin en eski ve en büyüklerinden biri olan büromuz, uluslararası alanda, önde gelen avukatlık bürolarından birisi olarak tanınmaktadır.

Kurumlara ticaret, şirketler, fikri mülkiyet, düzenlenmiş piyasalar hukuku alanlarında uyumsuzluk yönetimi, danışmanlık, sözleşmeler, tescil ve araştırma hizmetleri vermekteyiz.

Merkezimiz İstanbul'da olup Ankara, İzmir ve Türkiye'nin diğer önemli ticari merkezlerindeki bürolarla işbirliği yapmaktayız.

Büromuz, temelde Türkçe ve İngilizce olarak hizmet vermekte olup, Almanca ve Fransızca dillerinde de hukuki hizmet sağlamaktadır.

Müvekkillerimize, ilaç, tıbbi cihaz ve sağlık, sigorta ve reasürans, enerji, inşaat ve gayrimenkul, lojistik, teknoloji, medya ve telekomünikasyon, otomotiv, hızlı tüketim ürünleri, kimyasal ve savunma sektörleri başta gelmek üzere değişik iş ve ticaret sektörlerinde hizmet vermekteyiz.

Vizyonumuz, hizmetlerinde lider, topluma, çevreye ve çalışanlarına duyarlı, yenilikçi ve sürdürülebilir bir kurum olmaktır.

Müvekkillerimizin başarısını, kendi başarımızdan önde görürüz. Müvekkillerimizin değişen ihtiyaçlarına daha doğru ve etkin bir şekilde cevap verebilmek için onların faaliyet gösterdiği sektörlerdeki gelişmeleri yakından takip eder, bu sektörlerde sadece hukuki değil ticari bilgileri de edinerek bilgilerimizi derinleştiririz. Bu amaçlarla ulusal ve uluslararası mesleki ve ticari dernek ve kuruluşların çalışmalarına etkin olarak katılır, bilgi ve tecrübelerimizi paylaşarak katkıda bulunuruz.

Büromuz, hizmetlerini müvekkillerimizin değişen ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirmeye ve yenilikçi, kaliteli hizmetler sunmaya kararlıdır.

